

První nález netopýra brvitého (*Myotis emarginatus*) v nejzápadnějších Čechách (Chiroptera: Vespertilionidae)

First record of *Myotis emarginatus* in westernmost Bohemia, Czech Republic (Chiroptera: Vespertilionidae)

Přemysl TÁJEK^{1,2} & Pavla TÁJKOVÁ^{1,2,3}

¹ Český svaz ochránců přírody Kladská, Bezejmenná 480/8, CZ–353 01 Mariánské Lázně, Česko; tacek@seznam.cz

² Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Správa CHKO Slavkovský les, Hlavní 504, CZ–353 01 Mariánské Lázně, Česko

³ katedra zoologie Přírodovědecké fakulty, Jihočeská univerzita, Branišovská 31, CZ–370 05 České Budějovice, Česko

došlo 28. 11. 2012

Abstract. A Geoffroy's Bat (*Myotis emarginatus*) was found in the old mine named "Hrom" at Výškovice in the Slavkovský les (Slavkov Forest) Protected Landscape Area, Czech Republic on 29 January 2012. This is the first record of the Geoffroy's Bat in the northern half of western Bohemia. The nearest records of the Geoffroy's Bat come from the Český kras (Bohemian Karst), Šumava Mountains and their foothills (Bohemia) and Frankenalb (Bavaria).

Key words. *Myotis emarginatus*, Western Bohemia, old mine, wintering.

Rozšíření netopýra brvitého, *Myotis emarginatus* (Geoffroy, 1806) v Evropě je podobné rozšíření dalších teplomilných druhů středomořského původu, především vrápenců (*Rhinolophus hipposideros*, *R. ferrumequinum*) a ve střední Evropě dosahuje nejsevernějšího výskytu v jižním Polsku a v severní části Čech (BENDA & HANÁK 2003, HANÁK et al. 2010).

Zatímco na Moravě je netopýr brvitý častým druhem, v Čechách patří mezi nejvzácnější a ostrůvkovitě rozšířené netopýry (BENDA & HANÁK 2003, ANDĚRA et al. 2006, NECKÁŘOVÁ 2010). V posledních asi 20 letech je pozorováno častější pronikání tohoto druhu do Čech. Zatímco do roku 1971 byl netopýr brvitý v Čechách znám pouze ze sedmi lokalit (HORÁČEK 1971), do roku 2003 bylo lokalit známo již 53 (BENDA & HANÁK 2003). Je možné, že šíření druhu souvisí s relativně nově získanou schopností tohoto druhu vytvářet mateřské kolonie na půdách lidských staveb (HORÁČEK & UHRIN 2010), což by odpovídalo i výraznému zvýšení podílu nálezů z letního období a období podzimních přeletů (BENDA & HANÁK 2003).

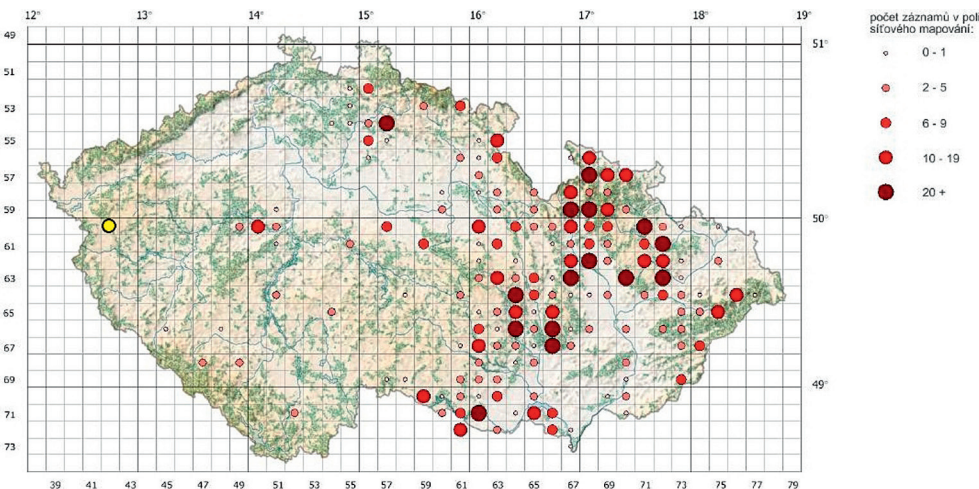
V současnosti je výskyt netopýra brvitého soustředěn především do východních, severovýchodních, středních a jižních Čech, přičemž nejvíce nálezů pochází z Čech východních, kde rozšíření druhu navazuje na souvislejší výskyt druhu na Moravě; ostatní osídlené oblasti jsou geograficky izolované (BENDA & HANÁK 2003). Také v sousedním Bavorsku je netopýr brvitý vzácným druhem vyskytujícím se ostrůvkovitě až

v jeho nejjihnější části, tj. v podhůří Alp. Mimo tuto oblast byl netopýr brvitý zaznamenán pouze dvakrát (1947 a 2009), a to v krasové oblasti Franského Jury (vždy pouze jeden exemplář), tj. více než 70 km od české hranice (FRIEMEL & ZAHN 1994, MESCHÉDE 2009). Na území Saska nebyl netopýr brvitý dosud zaznamenán (HAUER et al. 2009). V západní polovině Čech byl výskyt netopýra brvitého doposud znám pouze z Českého krasu (opakovaně od 50. let po současnost, na několika lokalitách; HORÁČEK et al. 2001) a ze Šumavy a Pošumaví (DVOŘÁK & BUČKA 2002).

Při pravidelném monitoringu hibernujících netopýrů štoly Hrom v katastru zaniklé obce Výškovice dne 29. ledna 2012 byl nalezen jeden zimující exemplář netopýra brvitého. Zimoviště se nachází na hranicích Plzeňského a Karlovarského kraje v jižním cípu chráněné krajinné oblasti Slavkovský les, 3 km jihovýchodně od Ovesných Kladrub a 3 km severovýchodně od Michalových Hor (Tepelská vrchovina), v mapovacím čtverci 6042 (49° 56' 39,6" N, 12° 47' 39,5" E, 700 m n. m.).

Zimoviště je tvořeno větší komorou, místy se zborceným stropem, opěrnými sloupy, zakládkami a starou výdřevou. V závislosti na průběhu zimy bývá v některých letech spodní část prostoru zatopena. Důlní dílo není příliš rozsáhlé, patří však v regionu k těm větším a je dosti členité s velkým množstvím úkrytů vhodných pro netopýry (hluboké horizontální štěrby, suťoviska, místa s vyšším stropem atd.). Komora má jediný vstup – poměrně dlouhou a nízkou plazivou chodbu.

Štola je součástí komplexu opuštěných důlních děl v oblasti Boněnovského a Lazurového vrchu, ve kterých se těžil krystalický vápenc (mramor) v období 17.–19. století. Dvě větší důlní díla v této oblasti (štola Věra a štola Jeskyně Inků) jsou regionálně významnými netopýřními zimovišti, která jsou spolu s několika menšími okolními lokalitami od roku 1995 každoročně monitorována. U vstupů do vybraných lokalit jsou od roku 2009 prováděny také každoroční odchyty do nárazových sítí v období swarmingu a existuje tak poměrně dobrá evidence složení chiropterofauny v tomto území. Nejčastěji zaznamenanými druhy oblasti zdejších krystalických vápenců jsou *Barbastella barbastellus*, *Plecotus auritus*, *Myotis myotis*, *M. daubentonii*, *M. nattereri* a *Eptesicus nilssonii*, méně často pak *Myotis mystacinus* a *M. brandtii*,

Obr. 1. Rozšíření netopýra brvitého (*Myotis emarginatus*) v České republice. Podle AOPK ČR, Názevová databáze ochrany přírody.

Fig. 1. Distribution of Geoffroy's bat (*Myotis emarginatus*) in the Czech Republic. After the Agency for Nature Conservation and Landscape Protection of the Czech Republic: Database of Records of the Nature Conservation.

a vzácně byl zaznamenán i *Myotis bechsteinii*, *Nyctalus noctula* a *Pipistrellus pipistrellus*. Štola Hrom začala být z komplexu těchto podzemních prostor monitorována téměř poslední, až v roce 2003. Patří k početněji obsazovaným zimovištím v regionu (zjištěno bylo nejméně 13 a nejvíce 44 jedinců) a doposud zde bylo zaznamenáno sedm druhů zimujících netopýřů (početně převládá *Myotis myotis*, následují *M. nattereri*, *M. daubentonii*, *Plecotus auritus*, *Myotis brandtii*, *M. mystacinus* a *M. bechsteinii*); během swarmingu byly zaznamenány čtyři druhy netopýřů (*Myotis myotis*, *M. nattereri*, *M. daubentonii*, *Plecotus auritus*). Oproti štolám v okolí nebylo v Hromu nikdy zaznamenáno zimování chladnomilných druhů (*Barbastella barbastellus*, *Eptesicus nilssonii*) a zimoviště tak lze považovat za relativně teplejší (což pravděpodobně souvisí s existencí nízké a dlouhé přístupové chodby). Díky přítomnosti podzemního jezírka je na lokalitě také vysoká relativní vlhkost.

Štola Hrom je nejzápadnější známou lokalitou výskytu netopýra brvitého v České republice. Vzhledem k přibližně stejné vzdálenosti od všech dalších známých lokalit druhu lze jen obtížně usuzovat, zda nález souvisí se středočeskými, šumavskými či bavorskými populacemi. Vztah k lokalitám Českého krasu ve středních Čechách lze spatřovat v možné migrační trase Berounky, Mže a Kosího potoka, v jehož povodí se štola Hrom nachází. Sledovaná oblast ale navazuje i na podhůří souvislého masivu Českého lesa a především na Tachovskou brázdou, která plyne navazuje na Pošumaví. Přestože populace v jihozápadních Čechách je pravděpodobně velmi malá (po roce 2002 byl netopýr brvitý v Pošumaví zaznamenán pouze jednou, v letním období roku 2012, dva jedinci na půdě; L. BUFKA, ad verb.) – pravděpodobně navazuje na početnější nálezy v severním Rakousku a jižním Německu (DVOŘÁK & BUFKA 2002, BENDA & HANÁK 2003). A podcenit nelze ani možnost migrace přes Franského Juru, rozsáhlou krasovou oblast v relativně teplé zóně s velkým množstvím členitých jeskyní, kde může být druh častější než je doposud známo.

LITERATURA

- ANDĚRA M., KREJČA F., LEMBERK V. & ZBYTOVSKÝ P., 2006: Nález netopýra brvitého (*Myotis emarginatus*) na Táborsku. *Vespertilio*, **9–10**: 217–218.
 BENDA P. & HANÁK V., 2003: Současný stav rozšíření netopýra brvitého (*Myotis emarginatus*) v Čechách. *Vespertilio*, **7**: 71–86.

Obr. 2. Netopýr brvitý (*Myotis emarginatus*) zimující ve štolě Hrom 29. 1. 2012.

Fig. 2. Geoffroy's bat (*Myotis emarginatus*) found to hibernate in the Hrom mine on 29 January 2012.

- DVOŘÁK L. & BUFKA L., 2002: Současné znalosti o rozšíření netopýra brvitého (*Myotis emarginatus*) v Pošumaví. *Lynx, n. s.*, **33**: 271–272.
- FRIEMEL D. & ZAHN A., 2004: Wimperfledermaus. *Myotis emarginatus* (Geoffroy, 1806). Pp.: 166–176. In: MESCHEDA A. & RUDOLPH B.-U. (eds.): *Fledermäuse in Bayern*. Verlag Eugen Ulmer GmbH & Co., Stuttgart, 411 pp.
- GAISLER J., HANÁK V., HANZAL V. & JARSKÝ V., 2003: Výsledky kroužkování netopýrů v České republice a na Slovensku, 1948–2000. *Vespertilio*, **7**: 3–61.
- HAUER S., ANSORGE H. & ZÖPHEL U., 2009: *Atlas der Säugetiere Sachsens*. Sächsisches Landesamt für Umwelt, Landwirtschaft und Geologie, Dresden, 416 pp.
- HANÁK V., ANDĚRA M., UHRIN M., DANKO Š & HORÁČEK I., 2010: Bats of the Czech Republic and Slovakia: distributional status of individual species. Pp.: 143–254. In: HORÁČEK I. & UHRIN M. (eds.): *A Tribute to Bats*. Lesnická Práce, Kostelec nad Černými Lesy, 400 pp.
- HORÁČEK I., HANÁK V., BENDA P., ČERVENÝ J., HANZAL V., PRŮCHA M., VESELÝ J., WEINFURTOVÁ D. & ZIMA J., 2001: Nejvýznamnější zimoviště netopýrů ve středních Čechách. *Vespertilio*, **5**: 121–145.
- MESCHEDA A., 2009: *Verbreitung der Fledermäuse in Bayern. Einfluss von Landschaft und Klima*. Unpubl. Dissertation. Naturwissenschaftliche Fakultät der Friedrich-Alexander-Universität, Erlangen-Nürnberg, 334 pp.
- NECKÁŘOVÁ J., 2010: Nález netopýra brvitého (*Myotis emarginatus*) v Praze. *Vespertilio*, **13–14**: 151–152.